

عوامل مؤثر بر مطلوبیت گزارشگری مالی

عباس هشی

عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

چکیده

گزارش حسابرس مستقل حاوی اظهارنظر مطلوب (منصفانه) که همراه گزارش‌های مالی با بازار سرمایه ارائه می‌شود، مورد استفاده افراد ذی‌نفع و ذی‌علاقه قرار می‌گیرد. در مقررات بازار سرمایه، پذیرش و تداوم نام شرکت‌ها در فهرست بورس، مستلزم ارائه گزارش‌های مالی شفاف و خالی از اشکال است. به همین دلیل نام شرکتی که گزارشگری حاوی عدم اظهارنظر و یا اظهارنظر منفی حسابرس است، از فهرست بورس حذف می‌شود که تبعات نامطلوب برای شرکت و افراد ذی‌نفع در آن به همراه دارد. در بازار سرمایه اکثر کشورها (از جمله چین)، در مواردی که گزارش حسابرس حاوی اظهارنظر مشروط و یا بندهای توضیحی مؤثر بر صورتهای مالی است، مهلت مشخصی برای رفع اشکالات به شرکتها داده می‌شود تا با رفع آنها، امکان صدور گزارش اصلاح شده فراهم شود. از آنجا که در بازار سرمایه ایران صدور گزارش حسابرس تعدیاً شده مسهلت است، در این مقاله پژوهش، به مطالعه عمیق مؤثر ب

مطلوبیت (منصفانه بودن) گزارشگری مالی در چارچوب اعتباردهی به آن‌ها از طریق ارائه گزارش حسابرسی حاوی اظهارنظر مطلوب (منصفانه) پرداخته شده است. برای مطالعه، ۱۴۳ شرکت فهرست شده در بورس و اوراق بهادار برای یک دوره ۷ ساله به روش مناسب آماری انتخاب و مورد آزمون قرار گرفت و عوامل و متغیرهای مؤثر بر گزارشگری مالی شرکت‌ها در بازار سرمایه مشخص گردید. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بهبود گزارشگری مالی طی دوره زمانی مورد مطالعه در بازار سرمایه از روند مناسبی برخوردار بوده است.

کلید واژه‌ها: افشاء^۱، گزارشگری مالی^۲، مطلوبیت گزارشگری مالی^۳، اندازه شرکت^۴، نوع مالکیت^۵، نوع صنعت^۶

مقدمه

دریافت گزارشگری مالی تهیه شده توسط هیئت مدیره که متکی به اظهارنظر مطلوب حسابرسان باشد برای صاحبان سهام و گروههای ذینفع صورتهای مالی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و از طرف دیگر مدیران شرکت از این که گزارش‌های مالی آنها توسط حسابرسان با اظهارنظر مطلوب، همراه نباشد نگران هستند. زیرا در مقابل اشخاص ثالث و استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی مورد سؤال قرار می‌گیرند. از طرف دیگر در بازار سرمایه، صدور گزارشهای مالی فاقد اظهارنظر مطلوب حسابرس در قیمت سهام چنین شرکتی تأثیر گذاشته و منجر به بازخواست نهادهای نظارتی بازار سرمایه می‌شود. در بازار سرمایه گزارشهای مالی شرکت‌هایی که اظهارنظر حسابرسی به صورت عدم اظهارنظر و یا اظهارنظر مردود باشد نام شرکت از فهرست بورس حذف می‌گردد و برای مواردی که بندهای شرط بر صورتهای مالی مؤثر تشخیص داده می‌شود نام شرکت برای مدت محدودی از فهرست حذف می‌شود. تبعات حذف نام شرکت و

1- Disclosure

2 - Financial Reporting

3 - Financial Reporting Fairness

4 - Entity's Size

5 -Type of Owner ship

6 - Type of Industry

همچنین تأثیر موارد اشکال گزارشهای مالی بر منافع صاحبان سهام تأثیر داشته که ضمن متضرر نمودن صاحبان سهام و اشخاص ذینفع، بار منفی برای مدیران شرکت از نقطه نظر حرفه مدیران نیز خواهد داشت.

روند مطلوبیت گزارشگری مالی در بازار سرمایه سایر کشورها مورد تحقیق قرار گرفته و نتیجه نشان می دهد که با وجود نظارت در بازار سرمایه و انتظارات افراد ذینفع، گزارشگری مالی حاوی اظهار نظر مطلوب مورد تأکید بوده است. زیرا اینگونه گزارشگری مطلوب ضمن داشتن منافع اقتصادی برای اشخاص ذینفع، شرکت‌های مربوطه مشمول مجازاتهای انضباطی مقام ناظر نمی‌شوند و به تبع آن دیگر شرکت‌هایی که گزارشگری مطلوب نداشته‌اند، در فضای رقابتی سعی بر رفع موارد مندرج در گزارش حسابرس نموده تا خود را با شرایط دیگر شرکتها در بازار سرمایه و همچنین مقررات انضباطی حاکم بر فعالیتهای آنها تطبیق دهند.

در این تحقیق عوامل مؤثر در مطلوبیت گزارشگری مالی مورد مطالعه قرار گرفته است، تا تأثیر آنها را بر مطلوبیت مورد نظر نشان دهد.

پیشینه، ادبیات و تحقیقات مرتبط

عوامل و متغیرهایی که بر مطلوبیت صورتهای مالی تأثیر دارند

عوامل و متغیرهایی که بر مطلوبیت صورتهای مالی تأثیر دارند از متون (نوشته‌های) حسابداری و حسابرسی اعم از مقالات تحقیقی اندیشمندان این رشته به خصوص تحقیقات آختاردین (۲۰۰۵)، کوشینن (۲۰۰۳) وانگ و بی (۲۰۰۰)، ایلیف و محاسپور (۲۰۰۰)، زبیده و کو (۱۹۹۹) و شیلی فر و ویشنی (۱۹۹۷) و پترونی (۱۹۹۶) قوه و وانگ (۱۹۹۳) چون تالی و همکاران (۲۰۰۴)، لانگ و همکاران (۲۰۰۲) و ناگار و همکاران (۲۰۰۳) و جان اردی سون، فیلیپ ال پاول ووزانک (۱۹۹۶) و میک و همکاران (۱۹۹۵) مک نلی و حاصل دین (۱۹۸۲)، والاس (۱۹۸۸)، آرچم بالت (۲۰۰۳) کوک (۱۹۹۲) دی انجلو (۱۹۸۱) و نشریات انجمن‌های مختلف حسابداران رسمی دنیا استخراج گردیده به شرح زیر است:

۱. اندازه واحد تجاری، ۲. ساختار مالکیت، ۳. نوع صنعت، ۴. عمر شرکت، ۵. نوع مؤسسه حسابرسی، ۶. فناوری اطلاعات (IT)، ۷. ترکیب اعضای هیئت‌مدیره، ۸.

محدوده جغرافیایی، ۹. وجود حسابرسی داخلی، ۱۰. میزان سودآوری، ۱۱. حجم معاملات

تحقیقات انجام شد در ارتباط با کیفیت گزارشگری مالی

ایلفسن و می سیور (۲۰۰۰) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که اثربخشی وظایف نظارتی به کیفیت حسابرسی بستگی دارد. ویلن بورگ (۱۹۹۲) ادعا می‌کند که بازارهای بزرگ اولیه سهام (IPO) می‌توانند تحت شرایطی حاکمیتی بازار سرمایه شرکت‌های انتشاردهنده سهام را مجبور به استفاده از حساب‌رسان با کیفیت بالا کنند. معمولاً اگر حجم سهام بالا باشد و حساب‌رسان با کیفیت بالا برای رسیدگی انتخاب شوند، بازار به این حجم معامله با تردید نگاه نکرده و این‌گونه ارائه سهام جهت پذیره‌نویسی را اشخاص معتبری تعهد خواهند کرد. این محقق در تحقیق خود به این نتیجه رسید که حساب‌رسان با توجه به اندازه (حجم) معاملات طبقه‌بندی و انتخاب می‌شوند. به عبارت دیگر در معاملات عمده از حساب‌رسان با کیفیت بالا و در معاملات کم حجم از دیگر حساب‌رسان استفاده می‌شود. فلیپ و همکاران (۱۹۹۹) در بررسی اولیه سهام استرالیا دریافتند که تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالا به میزان افشاء مستقیم تأثیر می‌گذارد. لویز و وچیا (۲۰۰۰) در تحقیقی که در کشور آلمان برای شرکت‌های مندرج در فهرست بورس انجام دادند به این نتیجه رسیدند، شرکت‌هایی که گزارشهای مالی با کیفیت بالا ارائه می‌دهند با توجه به استانداردهای گزارشگری بین‌المللی نشان‌دهنده اطلاعات نامتقارن کمتری است، بازار معاملات سهام بالایی دارند. این محققین اظهار می‌دارند که گزارشگری مالی با کیفیت بالا با هزینه سرمایه رابطه معکوس دارد. فروست و پانال (۱۹۹۴) کیفیت گزارشگری مالی را در کشورهای امریکا و انگلستان مورد بررسی قرار دادند. نتیجه تحقیق آنها این بود که کیفیت گزارشگری مالی در کشورهای مذکور با اندازه شرکت رابطه دارد. ناصر و نیوسبه (۲۰۰۳) به مطالعه کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های فعال در عربستان پرداختند و کیفیت گزارشگری مالی در این شرکتها را در ارتباط با افشا اجباری و غیراجباری مورد بررسی قرار دادند. این تحقیق تجربی نشان داد که انتخاب حساب‌رسان با کیفیت بالا به طور چشم‌گیری تحت نفوذ مقدار (حجم) معامله و تصمیم ارائه سهام به پذیره‌نویسهای معتبر است.

فلیپلی و همکاران (۱۹۹۹) در بررسی بازار اولیه سهام استرالیا دریافتند که تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالا به میزان افشاء مستقیم تأثیر می‌گذارد.

تحقیقات انجام شده در ارتباط با کیفیت گزارشگری مالی و با معیار اندازه شرکت
فروست و پانال (۱۹۹۴) کیفیت گزارشگری مالی را در کشورهای امریکا و انگلستان مورد پژوهش قرار دادند، بدین منظور آنها گزارشهای مالی سال منتهی به پایان دسامبر ۱۹۸۹، ۱۰۷ شرکت را مورد مطالعه قرار دادند. از این شرکتها که ۳۳ شرکت در بورس انگلستان، ۳۳ شرکت در بورس امریکا و بقیه در بورس هر دو کشور پذیرفته شده بودند را مورد مطالعه قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که کیفیت گزارشگری مالی در کشورهای مذکور با اندازه شرکت رابطه دارد. (۲۰۰۵)، مورفی (۱۹۹۹) پاتون وزلنکا (۱۹۹۷)، والاس و ناصر (۱۹۹۵)، والاس و همکاران (۱۹۹۴)، و سینگ وی (۱۹۶۷) در تحقیقات خود از کل داراییها برای اندازه واحد تجاری استفاده کردند. آختاردین (۲۰۰۵)، حسین (۲۰۰۰)، این چاستی (۱۹۹۷)، والاس و ناصر (۱۹۹۵)، والاس و همکاران (۱۹۹۴)، واتز و زیمرین (۱۹۷۸)، ... و التانکا (۱۹۷۶) در تحقیقات خود از مبلغ فروش برای اندازه واحد تجاری استفاده کرده‌اند. والاس و همکاران (۱۹۹۴) با مطالعه گزارشهای مالی مربوط به سال ۱۹۹۱ تعداد ۵۰ شرکت اسپانیایی به این نتیجه رسیدند که بین اندازه شرکت و جامعیت افشاء در گزارشهای مالی سالانه این شرکتها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و از اندازه شرکت به عنوان بهترین عامل توضیح‌دهنده جامعیت افشاء در کشور اسپانیا نام برده‌اند.

تای و همکاران (۱۹۹۰) در این تحقیق به مطالعه عدم تبعیت از مقررات افشاء در گزارشهای مالی مربوط به دوره منتهی به پایان ژوئن ۱۹۸۷ تعداد ۷۶ شرکت هنگ‌کنگی پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که عدم پیروی از مقررات افشاء در شرکتهای کوچک و بزرگ کمتر از شرکتهای متوسط است و رابطه معنی‌داری بین اندازه شرکت و میزان انحراف از مقررات افشاء وجود ندارد. در این تحقیق حقوق صاحبان سهام به عنوان شاخص اندازه شرکت مورد استفاده قرار گرفته است. کوک (۱۹۹۲) افزون بر موارد مذکور در تحقیق سال ۱۹۹۲ خود از مبلغ سرمایه، تعداد سهامداران، تعداد سهام، دارایی جاری و داراییهای ثابت برای اندازه واحد تجاری در تحقیقات خود استفاده کرده است.

چاو و ونک برن (۱۹۷۸) از ارزش بازار سهام به علاوه ارزش دفتری بدهی به عنوان معیاری برای اندازه شرکت استفاده کردند. سینگ وی و دسای (۱۹۷۱) در تحقیقی راجع به کیفیت افشاء در شرکتهای آمریکایی به این نتیجه رسیدند که در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه مثبت و معنی داری میان تعداد سهامداران و نحوه توزیع آنها و کیفیت افشاء وجود دارد. فلیپ لی و همکاران (۱۹۹۹) در پژوهشی که در بازار اولیه سهام استرالیا راجع به حسابرسی ۲۶۶ شرکت انجام دادند ملاحظه کردند که تعداد ۱۷۵ شرکت (۶۶ درصد کلی شرکتها) به وسیله موسسات حسابرسی بزرگ و تعداد ۹۱ شرکت به توسط سایر موسسات حسابرسی مورد رسیدگی قرار گرفته‌اند. آنها با توجه به نتایج تحقیق به این باور رسیدند که انتخاب حسابرسان با کیفیت بالا تحت تأثیر مقدار (حجم) معامله و اعتبار تعهدکنندگان سرمایه قرار دارد. در واقع اگر حجم معاملات سهام بالا باشد از موسسات حسابرسی بزرگ استفاده می‌شود. اسو-انسا (۱۹۹۸) در تحقیق خود راجع به عوامل مؤثر بر میزان افشاء اجباری اطلاعات در کشور زیمباوه صورتهای مالی مربوط به دوره مالی منتهی به دسامبر ۱۹۹۴، ۴۹ شرکت پذیرفته شده در بورس را مورد بررسی قرار دادند، نتایج تحقیق نشان داد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه مثبت و معنی داری بین اندازه شرکت و میزان افشاء اجباری در این شرکتها وجود دارد و در تحلیل نهایی به این نتیجه رسیدند که مزیت رقابتی شرکتهای بزرگتر در مقایسه با شرکتهای کوچکتر تحت تأثیر افشاء اجباری اقلام قرار نمی‌گیرند و این شرکتها افشاء بهتری را انجام می‌دهند.

تحقیقات انجام شده در ارتباط با اندازه و نوع مؤسسات حسابرسی مستقل

چون تالی و همکاران (۲۰۰۴) در پژوهشی در کشور ایالات متحده تأثیر اندازه و کیفیت مؤسسات حسابرسی مورد قبول بازار بورس را مورد مطالعه قرار داده و دریافتند که مؤسسات بزرگ حسابرسی در مقابل فشار صاحبکار نسبت به گزارش، کمتر تمایل به تسلیم شدن دارند بنابراین استقلال بیشتری دارند. از سوی دیگر این پژوهشگران دریافتند که مؤسسات حسابرسی بزرگ حق الزحمه بالایی را پیشنهاد می‌کنند و در بازار رقابتی مؤسسات بزرگ حسابرسی تقریباً از قدرت انحصاری برخوردارند. در نتیجه حق الزحمه بالا در مورد مؤسسات بزرگ حسابرسی احتمالاً نتیجه کیفیت بالای

حسابرسی در مقابل مشکل اقتصادی ایجاد شده قدرت بازار انحصاری است. کویلی (۱۹۹۱) و پترونی (۱۹۹۶) در تحقیق خود در مقایسه با تحقیقات انجام شده در رابطه بین اندازه مؤسسات حسابرسی و کیفیت رسیدگی آنها شواهد متضادی ارائه کرده‌اند. این محققین در تحقیق خود ارتباط معنی‌داری بین اندازه و کیفیت مؤسسات حسابرسی نیافتند. کوک (۱۹۹۱) در مقاله خود تحت عنوان تحلیل چند جانبه رابطه ویژگی‌های شرکت و سطح افشاء در گزارشهای سالانه اظهار می‌دارد که محققان حسابداری ارتباط بین ویژگی‌های شرکت و افشاء را در گزارشهای سالانه شرکتها از سال ۱۹۶۱ مورد بررسی قرار داده و یافته‌های آنها به طور مستمر نشان داده است که اندازه موسسه حسابرسی در سطح معنی‌داری با افشاء ارتباط دارد. بلکویی و کاهل (۱۹۷۸) در تحقیق خود ویژگی اساسی مؤسسات حسابرسی در کیفیت گزارشگری را ناشی از اندازه و نوع موسسه حسابرسی می‌دانند و بر این باورند که اندازه موسسه حسابرسی به عنوان یک متغیر عملیاتی برای بسیاری از فرضیه‌ها مورد استفاده قرار گرفته و ادعا می‌کنند که مزایای رقابتی یک موسسه بزرگ حسابرسی در مقایسه با یک موسسه کوچک حسابرسی کمتر در مخاطره قرار می‌گیرد. آرچمبلت و آرچمبلت (۲۰۰۳) عوامل تعیین‌کننده افشاء را در مورد ۱۰۰۰ شرکت برتر صنعتی در ۴۱ کشور جهان مورد مطالعه قرار داده و به این نتیجه رسیدند که در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه مثبت و معنی‌داری بین مؤسسه حسابرسی و کیفیت افشاء وجود دارد. همچنین دریافتند که سطوح افشاء در شرکتهایی که به توسط یکی از ۶ (در حال حاضر ۴ مؤسسه بزرگ) مؤسسه حسابرسی بزرگ دنیا حسابرسی شده‌اند به طور معنی‌داری از شرکتهایی که به توسط این مؤسسات حسابرسی نشده‌اند بالاتر است.

تحقیقات انجام شده در ارتباط با کیفیت گزارشگری مالی و نوع صنعت

با توجه به نوع فعالیت شرکتها (تولیدی، تجاری، خدماتی، مالی و پیمانکاری) منطقی به نظر می‌رسد که رویه‌های افشاء در هر یک از فعالیتهای مذکور و حتی در درون هر بخش از فعالیت و صنایع مختلف یکسان نباشد. برای اثبات این نظر دلایل متعددی از جمله موارد زیر مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفته است.

- به علت ماهیت عملیاتی شرکتهای فعال در رشته‌های مختلف

- صنایع خاص به سبب داشتن سهم عمده‌ایی در اقتصاد ملی یا فعالیت‌های استراتژیک بیشتر از سایر صنایع یا فعالیت‌ها تحت کنترل شدید قرار دارند.
- فعالیت شرکتها در منطقه محدود و نامحدود.
- صناعی که فعالیت آنها سبب آلودگی محیط زیست می‌گردد.
- اسو - انساہ (۱۹۹۸) در تحقیق خود به بررسی تأثیر نوع صنعت بر میزان افشاء اجباری در کشور زیمباوه پرداختند و به این نتیجه رسیدند که رابطه معنی‌داری بین نوع صنعت و میزان افشاء اجباری وجود ندارد. والاس و ناصر (۱۹۹۵) در تحقیق خود در هنگ‌کنگ به مطالعه ارتباط حوزه فعالیت واحد تجاری و جامعیت افشاء اجباری در گزارشهای سالانه شرکتها پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بین نوع فعالیت و افشاء اجباری رابطه معنی‌داری وجود دارد. کوک (۱۹۹۲) در تحقیق خود راجع به اثربخشی نوع صنعت بر افشاء در گزارشگری سالانه در شرکتهای ژاپنی به این نتیجه رسید که شرکتهای تولیدی ژاپنی به نحو معنی‌داری اطلاعات بیشتری را نسبت به سایر انواع شرکتها افشاء می‌کنند. به عقیده وی، بخش تولید در ژاپن از اهمیت اقتصادی بیشتری برخوردار است در نتیجه شرکتهای فعال در این بخش افشاء بهتری را در گزارشهای سالانه معمول می‌دارند. ضمناً کوک در تحقیق خود به این موضوع اشاره دارد که تأثیر متقابل صنعت و وضعیت بوری شرکت به هم معنادار بوده و اثربخشی تعدیل‌کننده بر این وضعیت دارد. کوک (۱۹۹۱) در ارزیابی افشاء اختیاری در گزارشگری سالانه شرکتهای ژاپنی به بررسی اثربخشی نوع صنعت بر افشاء اختیاری پرداخت و با مطالعه نمونه‌یی متشکل از ۴۸ شرکت به این نتیجه رسید که شرکتهای تولیدی افشاء بیشتری نسبت به سایر شرکتها دارند.

تحقیقات انجام شده در ارتباط با کیفیت گزارشگری مالی و نوع مالکیت

چائوگری (۲۰۰۲) پژوهش خود را در مورد ساختار مالکیت و ارتباط آن با افشاء اختیاری در دو کشور هنگ‌کنگ و سنگاپور انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که در سطح اطمینان ۹۹ درصد همبستگی مثبت و معنی‌داری بین ساختار مالکیت و افشاء اختیاری در هر دو کشور وجود دارد. ارچمبلت و ارچمبلت (۲۰۰۳) با تحقیق انجام شده براین باورند که سرمایه‌گذاران اصلی‌ترین افراد ذینفع در مورد افشاء اطلاعات در

گزارشگری مالی شرکتها هستند و سرمایه‌گذاران با درصد مالکیت بالا می‌توانند اطلاعات مورد نیاز خود را از شرکت تحصیل نمایند. لذا افشاء در گزارشگری مالی شرکت‌هایی با مالکان عمده نسبت به شرکت‌های کوچکتر با سهامداران متعدد کمتر است. اسو- انسا (۱۹۹۸) در تحقیق خود راجع به عوامل مؤثر بر میزان افشاء اجباری اطلاعات در کشور زیمباوه صورتهای مالی مربوط به دوره مالی منتهی به دسامبر ۱۹۹۴، ۴۹ شرکت پذیرفته شده در بورس را مورد بررسی قرار دادند، نتایج تحقیق نشان داد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه مثبت و معنی‌داری بین اندازه شرکت و میزان افشاء اجباری در این شرکتها وجود دارد و در تحلیل نهایی به این نتیجه رسیدند که مزیت رقابتی شرکت‌های بزرگتر در مقایسه با شرکت‌های کوچکتر تحت تأثیر افشاء اجباری اقلام قرار نمی‌گیرند و این شرکتها افشاء بهتری را انجام می‌دهند..... (۲۰۰۱)

پائین بودن نسبی افشاء اختیاری با توجه به ساختار مالکیت و نحوه توزیع مالکیت شرکتها مورد بحث چنین توجیه شده است که به دلیل این که مالکیت اکثر این شرکتها خانوادگی بوده و از سویی دیگر کاربران اصلی اطلاعات مالی شرکتها در عربستان نهادهای دولتی و سرمایه‌گذاران عمده می‌باشد بنابراین به طور مستقیم و غیرمستقیم به اطلاعات مورد نیاز دسترسی دارند لذا، نسبت به افشاء اختیاری تمایل کمتری نشان می‌دهند. چائو و گری (۲۰۰۲) پژوهش خود را در مورد ساختار مالکیت و ارتباط آن با افشاء اختیاری در دو کشور هنگ‌کنگ و سنگاپور انجام دادند. در این تحقیق آنها گزارشهای مالی نمونه‌ی متشکل از ۶۰ شرکت تولیدی هنگ‌کنگ و ۶۲ شرکت تولیدی سنگاپوری در دوره مالی منتهی به دسامبر سال ۱۹۹۷ مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق نشان داد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد همبستگی مثبت و معنی‌داری بین ساختار مالکیت و افشاء اختیاری هر دو کشور وجود دارد. اسو - انسا (۱۹۹۸) در تحقیق راجع به ارتباط ساختار مالکیت با افشاء اجباری در گزارشگری مالی در کشور زیمباوه به این نتیجه رسیدند که رابطه مثبت و معنی‌دار بین افشاء اجباری و ساختار مالکیت در گزارشگری مالی وجود دارد. حسین و همکاران (۱۹۹۴) به پژوهشی راجع به ارتباط ساختار مالکیت با افشاء اختیاری در گزارشگری مالی در کشور مالزی پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که همبستگی مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۰ درصد بین ساختار مالکیت و افشاء اختیاری وجود دارد و در تحلیل خود به این

موضع پرداختند که نتایج تحقیق به نحو مناسبی تئوری نمایندگی را توجیه می‌کند. توجیه مبنای نظری رابطه بین ساختار مالکیت و کیفیت گزارشگری مالی به وسیله تئوری نمایندگی در مقالات اکثر اندیشمندان حسابداری مثل چائو و گری (۲۰۰۲) والاس و ناصر (۱۹۹۵) و حسین و همکاران (۱۹۹۴) دیده می‌شود. آنها بر این باورند که در هر جایی که مالکیت و مدیریت از یک دیگر تفکیک شود به طور بالقوه هزینه نمایندگی به دلیل تضاد منافع بین بخش‌های مختلف درگیر در شرکت ایجاد خواهد شد. در نتیجه این احتمال وجود خواهد داشت که افشا اطلاعات در شرکتهای با مالکان متعدد از شرکتهای با مالکان محدود بیشتر باشد. نتایج بررسی کیفیت گزارشگری مالی در حوزه اقلام افشا اجباری نشان می‌دهد که میانگین نسبتاً بالایی از افشا در بین کلیه شرکتهای به جز شرکتهای فعالی در تولید برق انجام می‌گیرد. پائین بودن نسبی میزان افشا در این گونه شرکتهای با توجه به مالکیت و وضعیت استراتژیک آنها توجیه شده است. در این بخش ۹۵ درصد مالکیت سهام برخی از شرکتهای متعلق به بخش دولتی است از این رو، سطح افشا در این بخش پائین است. نتایج بررسی کیفیت گزارشگری مالی در حوزه اقلام افشا اختیاری نشان می‌دهد که میانگین نسبی افشا در بخش الکتریسته پائین‌ترین و بخش کشاورزی بالاترین سطح را دارا می‌باشد.

بیان مسئله و فرضیه‌ها

گزارشگری مالی در واحدهای اقتصادی بازتاب نیازهای اطلاعاتی و انتظارات گروههای مختلف استفاده‌کننده از صورتهای مالی، چون سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، دولت و مدیران است که برای اتخاذ تصمیم‌ها اقتصادی، برنامه‌ریزی، اعمال نظارت و ارزیابی پاسخگویی مدیران، به این اطلاعات نیاز دارند. لذا، اتخاذ تصمیم‌ها اقتصادی و تخصیص بهینه منابع بدون وجود اطلاعات معتبر و قابل اتکا امکان‌پذیر نیست.

اطلاعات مالی واحدهای اقتصادی در نمونه گزارشهای مالی در چارچوب صورتهای مالی اساسی در پایان سال برای ارائه به اشخاص ذی‌نفع و صاحبان سهام توسط هیأت‌مدیره ارائه می‌گردد. گزارشهای مالی مزبور وقتی سودمندند که دارای ویژگیهای کیفی از جمله مربوط بودن، تأییدپذیری، عاری بودن از سوگیری و مقایسه‌پذیری برخوردار باشد. گزارشهای مالی وقتی از ارزش مضاعف برخوردار است

و می‌تواند مبنای تصمیم‌گیری صاحبان سهام و اشخاص ذی‌نفع قرار گیرد که توسط حسابرس مستقل مورد رسیدگی و اظهارنظر قرار گیرد. حسابرسی صورتهای مالی توسط حسابرسان مستقل یکی از ابزارهای کلیدی است که از سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه حمایت می‌کند.

شناخت عوامل مؤثر بر مطلوبیت صورتهای مالی، محیط سرمایه‌گذاری را برای سرمایه‌گذاران امن می‌کند و آنها با اتکا به صورتهای مالی مطلوب می‌توانند تصمیم‌ها درست اتخاذ کنند. با شناخت این عوامل می‌توان تمهید آتی اندیشید و محیط سرمایه‌گذاری را با ایجاد نهادهای نظارتی مانند بورس اوراق بهادار، کمیته حسابرسی و کاهش مالکیت دولتی، بهسازی حرفه حسابرسی و بهسازی نحوه اداره مؤسسات اقتصادی، قابل اتکا ساخت.

واحدهای اقتصادی در عمل با مشکلاتی مواجه هستند که علی‌رغم وجود اعتقاد مدیریت به رفع چنین مشکلاتی، به دلایل عدیده این مشکلات رفع نشده و عملاً آثار آن در منصفانه بودن صورتهای مالی تأثیر نامطلوب دارند. هرگونه تأثیر نامطلوب در وضع مالی شرکت می‌تواند با توجه به اهمیت آن منصفانه بودن (مطلوبیت) گزارشگری مالی را تحت تأثیر قرار دهد و به تبع آن در اظهارنظر حسابرس نیز مؤثر واقع شود. آثار ناشی از اشکالات فوق بر صورتهای مالی موجب می‌شود که یا (الف) صورتهای مالی ارائه شده در خصوص وضعیت مالی و نتایج عملیات (عملکرد مالی) را منصفانه ارائه ندهد و یا (ب) محدودیتی را برای رسیدگی حسابرس فراهم سازد که موجب می‌شود که حسابرس قادر به ارائه اظهارنظر مقبول نباشد و الزاماً حسب مورد اولیه نظر مردود برای شرایط بند (الف) فوق و عدم اظهارنظر در مورد شرایط بند (ب) فوق، نبوده و به تبع و یا نظر مشروط ارائه دهد.

با عنایت به مطالب مذکور، استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی انتظار دریافت گزارش حاوی اظهارنظر مقبول را دارند. زیرا که وجود سایر اظهارنظرها نسبت به صورتهای مالی موجب می‌شود که صورتهای مالی فاقد قابلیت لازم برای تصمیم‌گیری باشند. مسئولین بورس اوراق بهادار هر کشوری اهمیت زیادی برای صورتهای مالی حسابرسی شده قائل هستند زیرا که اطلاعات مالی مندرج در صورتهای مالی در زنجیره عرضه و ارائه گزارشگری مالی آنها نقش بسیار مؤثری دارد. با توجه به ویژگی خاص

"اعتباربخشی" و ارزش افزوده صورتهای مالی از طریق انجام حسابرسی نسبت به آن، پیش‌بینی وجود حساب‌برسان معتمد در بورس و پذیرش صورتهای مالی و اطلاعات مالی، موکول به آن است که صورتهای مالی مذکور قبلاً مورد حسابرسی و صدور گزارش حساب‌برسان مستقل قرار گرفته باشد، لذا وجود گزارش حساب‌برس مستقل حاوی اظهارنظر مقبول نسبت به صورتهای مالی مورد نظر، شرط اولیه "منصفانه (مطلوب) بودن اطلاعات" را فراهم می‌سازد وجود گزارش حساب‌برس با اظهارنظر مقبول تنها رافع نگرانی سهامداران در بازار سرمایه نمی‌باشد، بلکه سایر استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی (نظیر بانکهای وام‌دهنده، وزارت امور اقتصادی و دارایی در خصوص دریافت مالیات بر سود و ...) نیز علاقمند به وجود گزارش از نوع فوق نسبت به صورتهای مالی واحد اقتصادی مورد نظر می‌باشند. مروری بر تاریخچه گزارشگری مالی در بازار سرمایه نشان می‌دهد که روند پذیرش سهام واحدهای اقتصادی و لزوم درج سهم در فهرست سهام در بورسهای اوراق بهادار دنیا، اتکاء به صورتهای مالی واحدهای اقتصادی مستند بر وجود گزارش حساب‌برس مستقل نسبت به این صورتهای مالی، آنها را از نوع اظهارنظر مقبول مدنظر بوده است. به نحوی که هر گاه صورتهای مالی یک شرکت فاقد گزارش با اظهارنظر مقبول می‌گردد، معاملات سهام اینگونه شرکتها تحت نظارت و کنترل و حتی توقف معاملات قرار می‌گرفت. برای شرکتهایی که صورتهای مالی آنها حاوی گزارش با نوع اظهارنظر مردود شود، معاملات سهام متوقف می‌گردد و برای سایر شرایط گزارشگری مهلتی را برای رفع چنین اشکالاتی برای مدیریت شرکت تعیین می‌نمودند. وجود بندهای شرط در گزارش حسابرسی و رایه اظهارنظر مشروط در دهه ۱۹۸۰ موجب گردید که در برخی از بورسهای اوراق بهادار (آلمان، انگلیس و آمریکا) معاملات سهام چنین شرکتهایی دستخوش آثار نامطلوب شود. فروپاشی انرون در امریکا موجب شد که اعتماد مردم به گزارشگری مالی مدیریت شرکتها و همچنین گزارشهای حساب‌برسان نسبت به اینگونه گزارشگری مالی مدیران در پرده ابهام قرار گیرد. برای بازسازی زمینه اعتماد از دست رفته تلاش زیادی توسط محققان انجام گرفت. وجود الزام مبنی بر پذیرش و تداوم وجود قیمت سهام در تابلوی معاملات بورس اوراق بهادار فقط مشروط بر آنست که صورتهای مالی حسابرسی شده متکی به گزارش حسابرسی با اظهارنظر از نوع مقبول باشد لذا برای

مدیریت شرکتهایی که نمی‌خواند صورتهای مالی آنها فاقد چنین شرایطی باشد و مضافاً تدوام حضور قیمت سهام آنها در تابلوی معاملات بورس برای آنها حائز اهمیت است، در عمل مجبور می‌شوند که نسبت به رفع مشکلاتی که موجب صدور گزارش حسابرس از نوع غیر مقبول می‌گردید، اقدام نمایند. تحقیقات انجام شده در بورس نیویورک از ۶۰۰ شرکت انتخابی نشان می‌دهد که عملاً تماماً متکی بر صورتهای مالی حسابرسی شده حاوی اظهارنظر مقبول بوده و اگر گزارش مقبول حاوی اظهارنظر توضیحی است چنین وضعیتی عمدتاً مربوط به شرایطی است خاص که تأثیر قابل توجهی بر منصفانه بودن صورتهای مالی نداشته است.

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد در کشورهای پیشرفته پس از دهه ۸۰ و ۹۰ میلادی، عملاً صورتهای مالی حاوی اظهارنظر مشروط و عدم اظهارنظر جایگاهی در بورس و اوراق بهادار نداشته است. اما وضعیت در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران براساس یافته‌های پژوهش‌های انجام شده به گونه‌ای دیگر است و عملاً تعداد گزارشهای حاوی اظهارنظر مشروط دارای بیشترین فراوانی است. و این بدان معنی است که کیفیت گزارشهای مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (در انطباق با اصول پذیرفته شده حسابداری) مناسب نیست. اگر چه در مقررات پیش‌بینی شده که نام شرکتهایی که صورتهای مالی آن متکی به اظهارنظر حسابرس بصورت عدم اظهارنظر و محدودیت رسیدگی باشد، از فهرست حذف میشود و الزاماتی بر کاهش گزارشگری موارد مشروط است اما عملاً اقدام مؤثری برای وجود صورتهای مالی با اظهارنظر مطلوب فراهم نشده است. لذا در این تحقیق هدف ارزیابی روند مطلوبیت گزارشگری مالی بوده و این سؤال مطرح بود که آیا با شناسایی عوامل مؤثر بر گزارشگری مطلوب و وجود الزامات بورس و حفظ اشکالات افراد ذینفع، روند مطلوبیت گزارشگری مالی در ایران مناسب بوده است یا خیر؟

فرضیه‌های تحقیق

با توجه به مطالب ارائه شده در قسمت بیان مسئله و پرسش تحقیق فرضیه‌های زیر قابل صورت‌بندی است:

فرضیه اول - نوع مالکیت (خصوصی / دولتی، عمومی) با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

فرضیه دوم - حجم معاملات سهام شرکت با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

فرضیه سوم - اندازه شرکت با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد. (اندازه شرکت بر مبنای عواملی چون داراییها، سود خالص، فروش و سرمایه مورد توجه قرار گرفته است).

فرضیه چهارم - تغییرات اعضای هیاتمدیره با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

فرضیه پنجم - سودآوری شرکت با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد. فرضیه ششم - قیمت سهام شرکت با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

فرضیه هفتم - سابقه (قدمت) شرکت با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

فرضیه هشتم - مکان جغرافیایی شرکت با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

فرضیه نهم - داشتن حسابرسی داخلی با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

فرضیه دهم - نوع صنعت و مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد. فرضیه یازدهم - نوع مؤسسه حسابرسی (بخش خصوصی / دولتی، سازمان حسابرسی) با مطلوبیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری دارد.

متغیرهای مورد مطالعه

متغیرهای مورد استفاده در این تحقیق به همراه روش اندازه‌گیری آنها به شرح زیر است:

متغیر وابسته:

Y (متغیر وابسته) متغیر وابسته در تمامی فرضیه‌های تحقیق، میزان مطلوبیت گزارشهای مالی است که با توجه به نوع و محتوی گزارش حسابرسی با کاهشی بودن شروط در گزارش حسابرسی اندازه‌گیری می‌شود.

$$y = \alpha + m_1 \cdot x_1 + m_2 \cdot x_2 + \dots$$

$$y_{it} = \alpha_i + m x_{it} + u_{it}$$

که در آن:

α_i : عرض از مبدأ

X_{it} : متغیر توضیحی است یعنی $m = (m_1, m_2, \dots, m_{l2})$ است.

U_{it} : جمله خطای مدل می‌باشد که از فرض کلاسیک رگرسیون خطی پیروی

می‌کند یعنی $E(u_{it}) : N(0, \sigma^2)$

متغیرهای مستقل:

۱- نوع مالکیت (X1) - متغیر غیر کمی که مربوط به نوع مالکیت شرکتهاست که جهت انجام روشهای آماری از مقادیر کمی واحد و صفر برای آن استفاده شده است.

وجود سهامداران بخش خصوصی بالای ۲۰٪

$$\begin{cases} X1 = 1 \\ X1 = 0 \end{cases}$$
 سایر حالت‌ها

۲- حجم معاملات سهام شرکت (X2) - متغیر کمی که مربوط به حجم معاملات سهام شرکت می‌باشد که بر مبنای میزان نسبی معاملات سهام در یکسال اندازه‌گیری می‌شود.

۳- اندازه شرکت (X3), (X4), (X5), (X7) - متغیر مستقل کمی که مربوط به اندازه شرکت می‌باشد و بر مبنای جمع دارایی‌های شرکت، سود قبل از مالیات، فروش و میزان سرمایه اندازه‌گیری می‌شود.

۴- تغییرات اعضای هیات‌مدیره (X6) - متغیر غیر کمی که مربوط به تغییرات اعضای هیات‌مدیره است و جهت انجام روشهای آماری از مقادیر کمی واحد و صفر برای آن استفاده شده است.

تغییرات اعضای هیات‌مدیره

$$\begin{cases} X6 = 1 \\ X6 = 0 \end{cases}$$
 عدم تغییر در اعضای هیات‌مدیره

۵- میزان سودآوری (X8) - متغیر کمی که مربوط به میزان بازدهی شرکت می‌باشد و بر مبنای ROR اندازه‌گیری می‌شود.

۶- قیمت سهام شرکت (X9) - متغیر کمی که مربوط به قیمت سهام شرکت می‌باشد و از نرخهای مندرج در تابلو سازمان بورس و اوراق بهادار استخراج شده است.

۷- سابقه (قدمت) شرکت (X10) - متغیر کمی که مربوط به سابقه حضور شرکت در بورس می‌باشد که از زمان ورود به بورس و بر مبنای سال اندازه‌گیری می‌شود.

۸- محدوده جغرافیایی استقرار شرکت (X11) - متغیر غیرکمی که مربوط به محل فعالیت شرکت می‌باشد و جهت انجام روشهای آماری از مقادیر کمی صفر و یک در نظر گرفته شده است.

$$\begin{cases} X11 = 1 & \text{شرکتهای مستقر در تهران و حومه} \\ X11 = 0 & \text{شرکتهای مستقر در شهرستانها} \end{cases}$$

۹- وجود واحد حسابرسی داخلی فعال (X12) - متغیر غیرکمی که مربوط به نحوه استفاده از واحد حسابرسی داخلی است و جهت انجام روشهای آماری از مقادیر کمی صفر و یک در نظر گرفته شده است.

$$\begin{cases} X12 = 1 & \text{برخورداری شرکت از واحد حسابرسی داخلی فعال} \\ X12 = 0 & \text{عدم برخورداری شرکت از واحد حسابرسی داخلی فعال} \end{cases}$$

۱۰- نوع صنعت (X13) - متغیر غیرکمی مربوط به نوع صنعت می‌باشد که بر مبنای طبقه‌بندی تعدیل شده مورد استفاده در بورس مشخص می‌شود.

۱۱- نوع حسابرس مستقل (X1) - متغیر غیر کمی که مربوط به نوع حسابرس مستقل شرکتهاست و جهت انجام روشهای آماری بصورت مقادیر کمی صفر و یک در نظر گرفته شده است.

$$\begin{cases} X1 = 1 & \text{حسابرس بخش خصوصی} \\ X1 = 0 & \text{سازمان حسابرسی} \end{cases}$$

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر از بابت هدف و نتیجه در زمره تحقیقات کاربردی است و از بابت نوع تحقیق توصیفی همبستگی پس رویدادی (با استفاده از اطلاعات گذشته)

می‌باشد. جامعه آماری، شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که توسط سازمان بورس به صنایع مختلف طبقه‌بندی شده می‌باشند. سپس آن دسته از شرکتهای که از سال ۱۳۷۷ لغایت ۱۳۸۳ بطور مستمر در بورس اوراق بهادار تهران فعالیت نداشتند یا فاقد اطلاعات مورد نیاز در مورد متغیرهای توضیحی پژوهشی در مدل‌های طراحی شده در تحقیق بودند حذف شدند. بعبارت دیگر شرکتهای مورد مطالعه به روش حذفی از بین جامعه آماری انتخاب شدند. تحقیق براساس اطلاعات ۱۴۳ شرکت که در جدول زیر نشان داده شده است انجام گرفته است:

جدول ۱- شرکتهای مورد بررسی به تفکیک صنعت

ردیف	b	کل جامعه	نمونه‌های انتخابی
۱	استخراج کانه‌های فلزی	۱	۰/۳۶
۲	انبوه‌سازی، املاک و مستغلات	۱	۰/۳۶
۳	پیمانکاری صنعتی	۱	۰/۳۶
۴	خودرو و ساخت قطعات	۲۰	۷/۱۲
۵	دباغی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش	۱	۰/۳۶
۶	رایانه و فعالیت‌های وابسته به آن	۱	۰/۳۶
۷	ساخت رادبو، تلویزیون و دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	۳	۱/۰۷
۸	ساخت محصولات فلزی	۱۶	۵/۶۹
۹	سایر محصولات کانی غیرفلزی	۲۳	۸/۱۹
۱۰	سرمایه‌گذاری‌های مالی	۹	۳/۲۰
۱۱	سیمان، آهک و گچ	۱۴	۴/۹۸
۱۲	شرکتهای چند رشته‌ای صنعتی	۳	۱/۰۷
۱۳	فرآورده‌های نفتی، کک و سوخت هسته‌ای	۷	

روش‌های آماری

روشهای آماری مورد استفاده شامل شونده موارد زیر است:

- نخست از آزمون مقایسات زوجی جهت میزان مطلوبیت گزارشهای مالی (بعنوان متغیر وابسته) استفاده شده است.

$$\begin{cases} H_0: pd \geq \emptyset \\ H_1: pd < \emptyset \end{cases}$$

نقیض فرضیه
فرضیه

- بدنبال این آزمون، در جهت فرضیات موجود در تحقیق، از آزمون t جهت

اثبات وجود و یا عدم وجود همبستگی، بر اساس عوامل وابسته و همبند از عوامل غده‌ایسته

(نوع مالکیت، حجم معاملات، اندازه شرکت، تغییرات هیئت مدیره، میزان سودآوری، قیمت سهام، سابقه (قدمت)، محدوده جغرافیایی، وجوه حسابرس داخلی، نوع صنعت، نوع حسابرس مستقل) و در صورت وجود همبستگی، همسو و غیر همسو بودن آن استفاده شده است.

$$\begin{cases} H_0: \rho=0 & \text{تقیض فرضیه} \\ H_1: \rho \neq 0 & \text{فرضیه} \end{cases}$$

بدیهی است در حالیکه آزمون مقایسات زوجی اثبات کاهش‌ی بودن بندهای شروط در گزارش حسابرسی را نشان می‌دهد و همچنین غیر همسو بودن عامل وابسته و متغیرها نیز مورد تایید است فرضیات تحقیق مورد تایید بوده و رابطه معنادار میان متغیر وابسته و غیر وابسته وجود دارد.

- در جهت مقایسه تاثیرگذاری هر یک از عوامل (متغیرها) بر روی متغیر وابسته با توجه به نوع صنعت، ضریب تعیین (R^2) بدست آمده و تغییرات آن عامل در انواع صنعت بصورت منحنی جهت تحلیل ارائه گشته است.

- جدول همبستگی خود جدول مهمی برای تحلیل تاثیرگذاری یک عامل با خود و دیگر عوامل بوده تهیه شده که می‌توان اثرگذاری درونی عوامل با یکدیگر را به چالش کشید. (استفاده از ضریب همبستگی، r)

- در مرحله آخر ارتباط خطی میان هر متغیر با کیفیت گزارشگری (متغیر وابسته) تعیین گردیده که این امر بطور مستقل برای هر متغیر (رگرسیون ساده) و برای جمیع متغیرها (رگرسیون چندگانه) بر اساس روش حداقل مربعات بدست آمده است. لازم به توضیح است که چنین مدل‌هایی در پیش‌بینی متغیر وابسته براساس تغییر هر یک از عوامل استفاده می‌شود.

$$Y = f(x_i) \Rightarrow \quad i = 1, 2, \dots, 12$$

$$\left. \begin{cases} \Sigma Y = na + m \Sigma x \\ \Sigma Y.X = a \Sigma x + m \Sigma x^2 \end{cases} \right\} \text{(روش حداقل مربعات)}$$

مدل خطی مورد استفاده به شرح زیر است:

$$y = \alpha + m_1.x_1 + m_2.x_2 + \dots$$

$$y_{ii} = \alpha_i + m x_{ii} + u_{ii}$$

که در آن:

α_i : عرض از مبدأ

X_{it} : متغیر توضیحی است یعنی $m = (m_1 + m_2 + \dots + m_2)$ است.

U_{it} : جمله خطای مدل می باشد که از فرض کلاسیک رگرسیون خطی پیروی می کند

یعنی $E(u_{it}) : N(0, \sigma^2)$

در انجام این روشهای آماری از نرم افزار S.P.S.S و Excel استفاده گردیده است.

ارائه و تجزیه و تحلیل یافته‌ها

همانطوریکه قبلاً اشاره گردید، جهت آزمون فرضیات تحقیق، مراحل آزمون به نحوی طراحی شده که نتیجه هر کدام منجر به تایید یا رد فرضیه مورد نظر می گردد. در ادامه نتایج حاصل بشرح ذیل ارائه می گردد:

معیار مطلوبیت گزارشگری مالی در تحقیق انجام شده نشان دهنده کاهش تعداد بندهای گزارش حسابرسی بوده و این نتیجه حاصل از آزمون مقایسات زوجی بصورت جدول زیر است:

جدول شماره ۲- آزمون مقایسات زوجی برای عامل ۱ (کاهشی بودن بندهای حسابرسی)

D	Sd	Sd	t	نتیجه آزمون
-۰/۴	۰/۵۷ ۱	۰/۰۵۵ ۲	۷/۳۰۰ ۶	تغییرات کاهشی در معادل ۱ با سطح اطمینان ۰/۹۹ موجود است

تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به کل فرضیات در جدول ذیل آمده است:

جدول شماره ۳- رابطه فرضیه‌ها بر گزارشگری صورتهای مالی

فرضیه	شرح	R2	Correlation	t-test	SLOPE	ارتباط با گزارشگری	تائید	رد
۱	نوع مالکیت	۰/۸۸۱	-۰/۹۳۸	-۶/۳۰۱	-۳/۵۷	غیر همسو	⊖	
۲	حجم معاملات سهام شرکت	۰/۷۶۹	-۰/۸۷۷	-۴/۳۰۲	-۹/۲۴	غیر همسو	⊖	
۳	اندازه شرکت:							
۳/۱	دارائتها	۰/۹۲۸	-۰/۹۶۳	-۸/۴۷۰	-۰/۹۹۹	غیر همسو	⊖	
۳/۲	سود خالص	۰/۲۱۵	-۰/۴۶۳	-۱/۲۱۷	-۰/۹۹۹	عدم همبستگی	⊖	
۳/۳	فروش	۰/۹۴۱	-۰/۹۷۰	-۹/۲۱۱	-۰/۹۹۹	غیر همسو	⊖	
۳/۴	سرمایه	۰/۸۳۵	-۰/۹۱۴	-۵/۲۵۰	-۰/۹۹۹	غیر همسو	⊖	
۴	ترکیب اعضای هیأت‌مدیره	۰/۷۰۱	-۰/۸۳۷	-۱/۶۱۷	-۰/۹۹۹	غیر همسو	⊖	
۵	میزان سودآوری	۰/۵۳۵	-۰/۸۳۲	-۲/۴۹۰	۱/۲۳	همسو	⊕	
۶	قیمت هر سهم	۰/۲۵۶	-۰/۵۰۶	-۱/۳۶۲	-۰/۹۹۹	عدم همبستگی	⊖	
۷	سابقه (قدمت) شرکت	۰/۸۹۸	-۰/۹۴۸	-۶/۸۳۹	-۰/۳۴	غیر همسو	⊖	
۸	محدوده جغرافیایی استقرار شرکت	-	-	-	-	عدم همبستگی	⊖	
۹	وجود واحد حسابرسی داخلی فعال	-	-	-	-	عدم همبستگی	⊖	
۱۰	نوع صنعت	-	-	-	-	غیر همسو	⊖	
۱۱	نوع مالکیت	۰/۸۸۱	-۰/۹۳۸	-۶/۳۰۱	-۰/۳۸۷	غیر همسو	⊖	

توضیح: آزمون نهایی فرضیات در سطح اطمینان ۹۵٪ است.

۳-۴- تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به فرضیه اول

اطلاعات داده‌های مربوطه به فرضیه اول (بین مالکیت و مطلوبیت گزارشگری مالی رابطه معنی دار وجود دارد) مورد آزمون قرار گرفته است.

جدول مربوط به مالکیت بشرح زیر است:

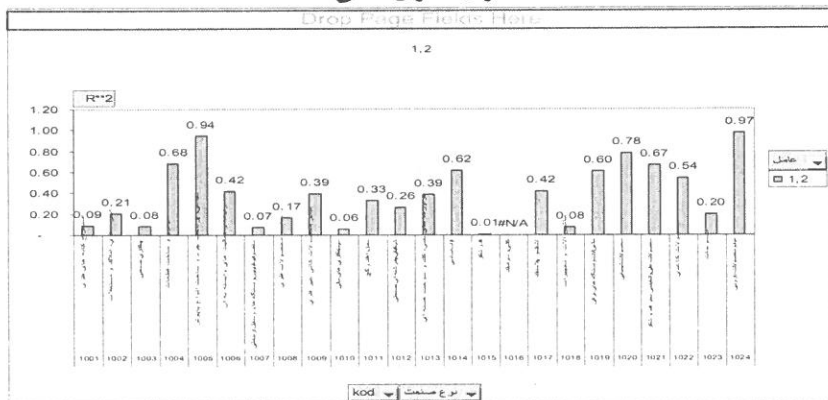
resultant	df = n-1	t	sd	d	نوع صنعت	ردیف
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۰/۱۹	۰/۸۷۲	-۰/۱۶۶	استخراج کانه‌های فلزی	۱
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱/۷۴۵	۰/۴۷۷	-۰/۸۳۳	انبوه‌سازی، املاک و مستغلات	۲
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۰/۷۹	۰/۴۲۱	-۰/۳۳۳	پیمانکاری صنعتی	۳
تغییرات کاهشی است	۵	-۳/۱۸۳	۰/۱۹۴	-۰/۶۲	خودرو و ساخت قطعات	۴
بدون تغییر و یا افزایش	۵	۰	۱/۰۵۸	۰	دباغی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش	۵
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱/۰۵۱	۰/۸۹۲	-۰/۸۳۳	رایانه و فعالیت‌های وابسته به آن	۶
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۰/۴۰۶	۱/۳۳۱	-۰/۵	ساخت رادار، تلویزیون و دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	۷
تغییرات کاهشی است	۵	-۸/۳۸۵	۰/۰۵۶۶	-۰/۴۷۵	ساخت محصولات فلزی	۸
بدون تغییر و یا افزایش	۵	۱	۰/۴۱۵	۰/۴۱۵	سایر محصولات کانی غیرفلزی	۹
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۰/۴۳	۰/۱۵۴	-۰/۶۶۵	سرمایه‌گذاری‌های مالی	۱۰
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱/۹۹۳	۰/۱۶۷	-۰/۳۳۳	سیمان، آهک و گچ	۱۱
بدون تغییر و یا افزایش	۵	DIV/۰	۰	۰	شرکتهای چندرشته‌ای صنعتی	۱۲
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱	۰/۹۹۹	-۱	فراورده‌های نفتی، کک و سوخت هسته‌ای	۱۳
تغییرات کاهشی است	۵	-۲/۸۶۹	۰/۲۵۶	-۰/۷۳۷	فلزات اساسی	۱۴
بدون تغییر و یا افزایش	۵	۰/۸۷۹	۰/۱۴۲	۰/۱۲۵	قند و شکر	۱۵
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۰/۳۹۷	۲/۵۱۶	-۱	کاشی و سرامیک	۱۶
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱/۲۱۸	۰/۲۷۳	-۰/۳۳۳	لاستیک و پلاستیک	۱۷
تغییرات کاهشی است	۵	-۲/۹۵	۰/۱۵۶	-۰/۴۶	ماشین‌آلات و تجهیزات	۱۸
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۰/۴۸۸	۰/۱۳۵	-۰/۰۶۶	ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی	۱۹
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱/۴۶۲	۰/۱۳۲	-۰/۱۹۴	محصولات شیمیایی	۲۰
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱/۴۳	۰/۲۰۳	-۰/۲۹۱	محصولات غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر	۲۱
بدون تغییر و یا افزایش	۵	-۱/۹۹۸	۰/۳۸۴	-۰/۴۹۹	محصولات کاغذی	۲۲
تغییرات کاهشی است	۵	-۲/۹۶۳	۰/۳۳۶	-۰/۹۹۸	منسوجات	۲۳
تغییرات کاهشی است	۵	-۲/۷۴	۰/۱۶۹	-۰/۴۶۶	مواد و محصولات دارویی	۲۴

این تجزیه و تحلیل براساس فرضیات صورت گرفته است. میزان تأثیر گذاری عوامل مختلف بر مطلوبیت گزارشگری مالی در نمودارهای ۱ الی ۱۰ آورده شده است. بعنوان نمونه در ارتباط با نوع مالکیت در مواد محصولات دارویی بیشترین تأثیر را در مطلوبیت گزارشگری مالی دارد که دلیل آن وجود سهامدار خارجی در اینگونه شرکتها بوده و یا نوعاً از بدو تأسیس سهامدار خارجی داشته و اگر چه بر اثر اجرای قانون ملی شدن صنایع، این فعالیتها در اختیار دولت قرار گرفته اما نظام مالی حاکم در اینگونه شرکتها در روند مطلوبیت تأثیر قابل توجه داشته است. از طرف دیگر نوع مالکیت در صنایع کاشی و سرامیک، قند و شکر و سرمایه‌گذاریهای مالی کمترین تأثیر را داشته

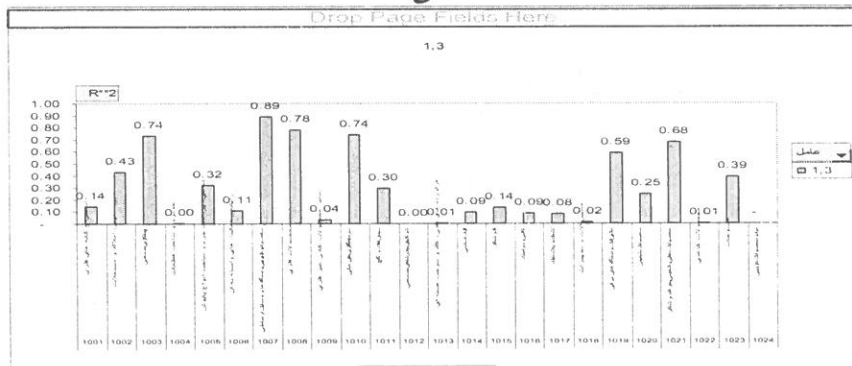
است. که اگر چه در صنعت کاشی و سرامیک و قند کاهش مالکیت از دولتی و افزایش مالکیت خصوصی بوده لیکن بدلیل محدودیتها و ابهامات در گزارشگری مالی، روند مطلوبیت مناسب نبوده و مراتب و در ارتباط با سرمایه گذارهای مالی بدلیل مالکیت غیر مستقیم دولتی بر اینگونه شرکتها و وجود محدودیت در گزارشگری مالی، روند مطلوبیت به رشد نبوده است.

تأثیر عوامل گوناگون با توجه به نوع صنعت بصورت نمودارهای زیر ارائه شده است:

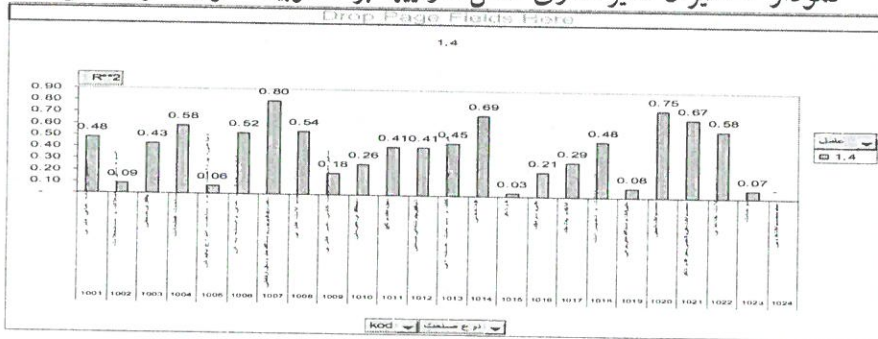
نمودار ۱- میزان تاثیر گذاری عامل مالکیت خصوصی و دولتی بر مطلوبیت گزارشگری مالی

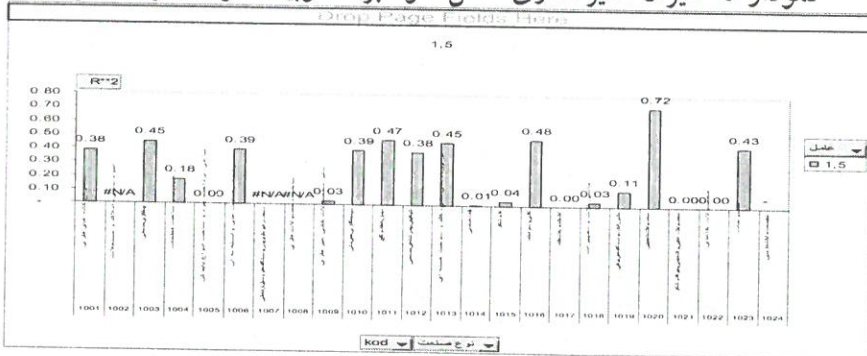
نمودار ۲- میزان تاثیر گذاری عامل حجم معاملات سهام با مطلوبیت گزارشگری مالی

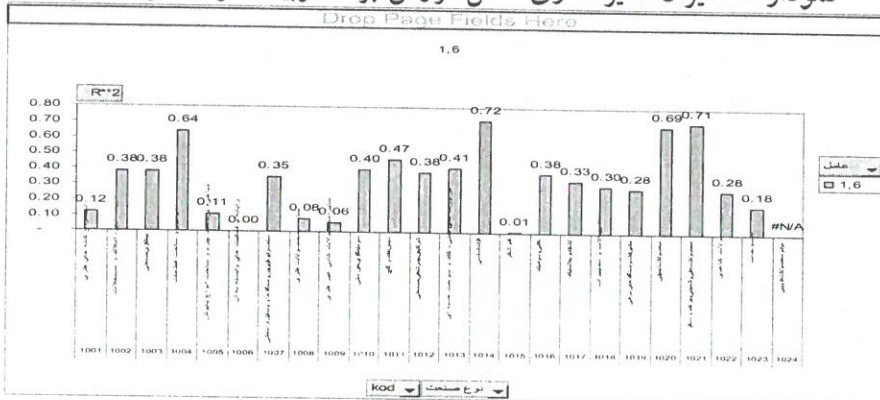
نمودار ۳- میزان تاثیرگذاري عامل دارايها بر مطلوبيت گزارشگري مالي

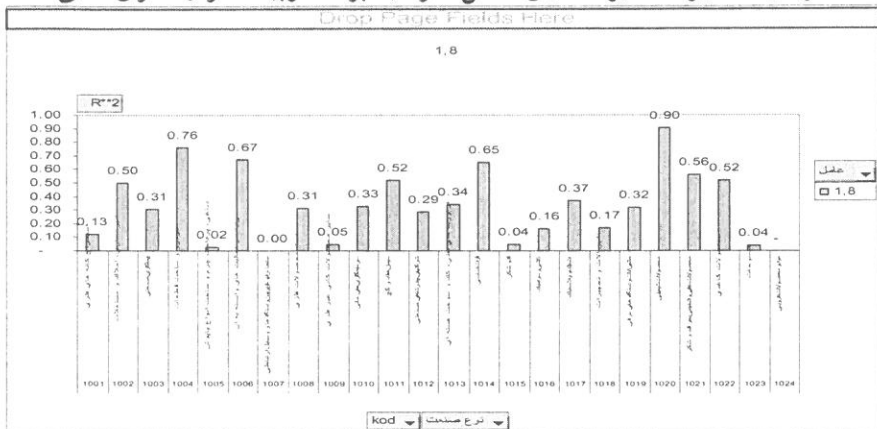
نمودار ۴- میزان تاثیرگذاري عامل سود بر مطلوبيت گزارشگري مالي

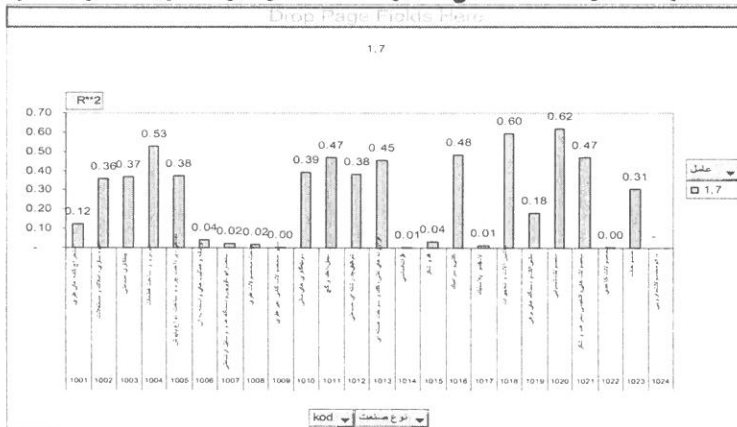
نمودار ۵- میزان تاثیرگذاري عامل فروش بر مطلوبيت گزارشگري مالي

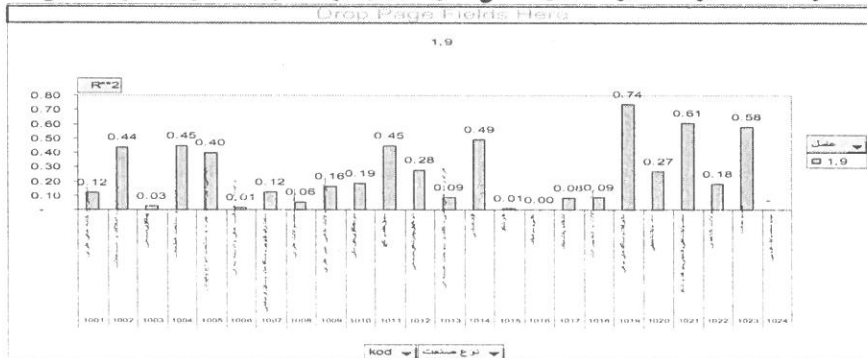
نمودار ۶- میزان تاثیر گذاري عامل سرمايه بر مطلوبيت گزارشگري مالي

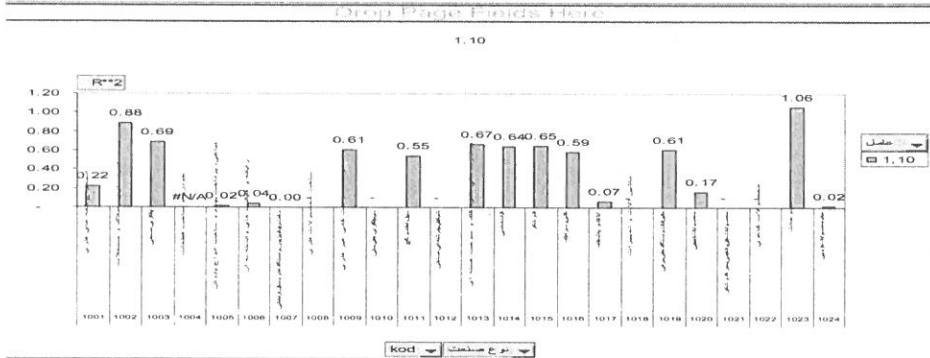
نمودار ۷- میزان تاثیر گذاري عامل تغيير هيئت مديره بر مطلوبيت گزارشگري مالي

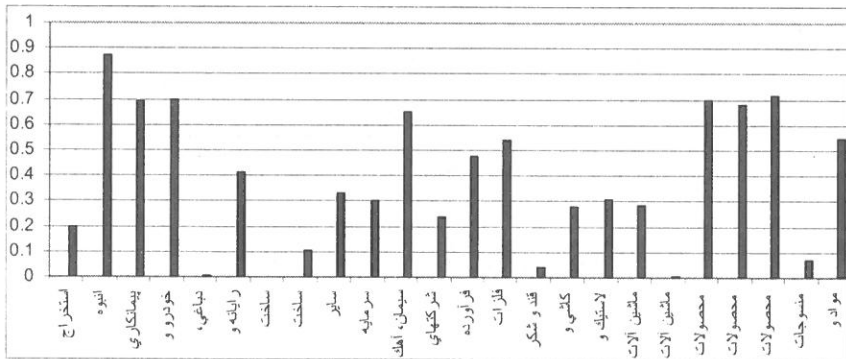
نمودار ۸- میزان تاثیر گذاري عامل سود آوري بر مطلوبيت گزارشگري مالي

نمودار ۹- میزان تاثیر گذاري عامل قيمت سهام بر مطلوبيت گزارشگري مالي

نمودار ۱۰- میزان تاثیر گذاري عامل قدمت بر مطلوبيت گزارشگري مالي

نکات حائز اهمیت در همبستگی عوامل با یکدیگر بشرح زیر است:

- نوع مالکیت با عوامل دیگر به غیر از عامل موقعیت جغرافیایی و حسابرسي داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی در ارتباط با عوامل، مطلوبیت گزارشگری مالی، میزان سودآوری غیر همسو و بقیه عوامل دارای تغییر همسو بوده و میزان همبستگی در جدول موجود است.

- حجم معاملات سهام شرکت با عوامل دیگر به غیر از عامل تغییرات هیئت مدیره، نقطه جغرافیایی و حسابرسي داخلی دارای همبستگی بوده که نوع این همبستگی با مطلوبیت گزارشگری مالی، میزان سودآوری غیر همسو و با بقیه عوامل دارای تغییر همسو است.

- اندازه شرکت با معیار داراییها با عوامل دیگر به غیر از عامل نقطه جغرافیایی، حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده و این همبستگی در ارتباط با مطلوبیت گزارشگری مالی و میزان سودآوری غیر همسو و با بقیه عوامل بصورت همسو بوده است.

- عامل اندازه شرکت با معیار سود با عوامل دیگر به غیر از عوامل نقطه جغرافیایی، حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی با مطلوبیت گزارشگری مالی، میزان سودآوری و قیمت سهام غیر همسو بوده و بقیه عوامل بصورت همسو بوده است.

- عامل اندازه شرکت با معیار فروش با عوامل دیگر به غیر از نقطه جغرافیایی و حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی با مطلوبیت گزارشگری مالی و میزان سودآوری غیر همسو و بقیه عوامل همسو بوده است.

- عامل تغییرات هیئت مدیره یا عوامل دیگر به غیر از نقطه جغرافیایی و حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی با مطلوبیت گزارشگری مالی و میزان سودآوری غیر همسو بوده و بقیه عوامل همسو بوده است.

- عامل اندازه شرکت با معیار سرمایه با عوامل دیگر به غیر از عامل نقطه جغرافیایی و حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی با مطلوبیت گزارشگری مالی و میزان سودآوری غیر همسو بوده و با بقیه عوامل همسو است.

- عامل میزان سودآوری با عوامل دیگر به غیر از عامل نقطه جغرافیایی و حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی با بقیه عوامل (نوع مالکیت و حجم معاملات سهام...) غیر همسو است و فقط با گزارشگری مالی همسو می‌باشد.

- عامل قیمت سهام با عوامل دیگر به غیر از نقطه جغرافیایی و حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی با مطلوبیت گزارشگری مالی، اندازه شرکت با معیار سود، میزان سودآوری غیر همسو بوده و بقیه همسو می‌باشد.

- عامل سابقه (قدمت) با عوامل دیگر به غیر از نقطه جغرافیایی و حسابرسی داخلی دارای همبستگی بوده که این همبستگی با مطلوبیت گزارشگری مالی، و میزان سودآوری غیر همسو بوده و با بقیه عوامل همسو است.

- عاملهای نقطه جغرافیایی و وجود حسابرسی داخلی هیچگونه همبستگی با سایر عوامل ندارد.

جدول همبستگی پیرسون متغیرها که روابط عوامل تحقیق را با یکدیگر نشان می‌دهد، به شرح زیر است:

جدول ۵- همبستگی پیرسون متغیرها

TABLE OF REGRESSION LINE & CORRELATION COEFFICIENTS

		REGRESSION LINE									
	CONSTANT	SLOPE1	SLOPE2	SLOPE3	SLOPE4	SLOPE6	SLOPE7	SLOPE8	SLOPE9	SLOPE12	
0	0	0	7.29554E-05	0	-1.29715E-05	-3.28222E-06	-1.83411E-06	-8.00653E-07	0	#N/A	
	FACTORS	نوع مالکیت	حجم معاملات سهام	نقدار باقی	نقدار سود	نسبت حین صدور	نقدار شرکت - سرمایه	نقدار سودآوری	نسبت سهام	مستوی باقی	
1	2	3	4	5	7	8	9	10	13		
1	1	-0.939017756	0.950402089	0.883346326	0.487387233	0.924623596	0.92427066	-0.907243106	-0.516057911	#DIV/0!	
2	-0.939017756	1	0.950402089	0.902997778	0.332325227	0.771214793	0.860172854	-0.648343144	0.688714307	#DIV/0!	
3	-0.880854922	0.950402089	1	0.883346326	0.117770951	#N/A	0.713424547	-0.458714932	0.639738651	#DIV/0!	
4	-0.964421827	0.962997778	0.883346326	1	0.487387233	0.877732906	0.888247524	-0.669494223	0.522866012	#DIV/0!	
5	-0.46563271	0.323232527	0.117770951	0.487387233	1	0.842385055	0.699245809	-0.68487842	-0.15520263	#DIV/0!	
6	-0.970973942	0.945434726	0.845924684	0.99020247	0.584046888	0.924623596	0.939984111	-0.747507249	0.489395736	#DIV/0!	
7	-0.842717911	0.771214793	0.61469278	0.877732906	0.842385055	1	0.92427066	-0.763966293	0.222929117	#DIV/0!	
8	-0.914751217	0.860172854	0.713424547	0.888247524	0.699245809	0.92427066	1	-0.907243106	0.491527204	#DIV/0!	
9	0.730528654	-0.646343144	-0.458714932	-0.669494223	-0.68487842	-0.763966293	-0.907243106	1	-5.16057911	#DIV/0!	
10	-0.939984423	0.688714307	0.639738651	0.522866012	-0.15520263	0.222929117	0.491527204	-5.16057911	1	#DIV/0!	
11	-0.94703764	0.372412431	0.920799745	0.933763424	0.266078825	0.710175334	0.854541836	-0.710555928	0.748820097	#DIV/0!	
12	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	
13	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	1	

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج تحقیقات علمی فواید و کاربردهای فراوانی می‌تواند داشته باشد. مستند نمودن یافته‌های تحقیق موجب می‌شود که انعکاس واقعیت از یک نظریه به باور علمی قابل اتکا، تبدیل شود. این تحقیق علمی و سیستماتیک برای یافتن پاسخی به یک پرسش اساسی در بازار سرمایه و حوزه دانش حسابداری و حسابرسی بود که در آن سعی شده تا در چارچوب محدودیت‌های موجود در رابطه با عوامل مؤثر بر مطلوبیت گزارشهای مالی در بازار سرمایه در ایران شواهد علمی و قابل قبول جمع‌آوری و مورد آزمون و تجزیه و تحلیل قرارگیرد. نتایج تحقیق حکایت از تأثیر اکثر عوامل شناسایی شده در ادبیات و پیشینه تحقیق بر مطلوبیت گزارشگری بود. همچنین یافته‌های تحقیق نشان

می‌داد که مطلوبیت گزارشگری در بازار سرمایه از روند مناسبی برخوردار است. با توجه با نتایج تحقیق، پیشنهادهای کاربردی و پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

پیشنهادهای کاربردی

براساس نتیجه تحقیق انجام شده و مشخص شدن عوامل موثر بر مطلوبیت و شفاف‌سازی گزارشگری مالی برخی از پیشنهادها کاربردی به شرح زیر ارائه می‌شود تا انشاءالله مورد استفاده تدوین‌کننده استانداردهای حسابداری و حسابرسی و سایر مراجع قرار گیرد.

۱- با توجه به عوامل و متغیرهای تأثیرگذار بر مطلوبیت گزارشگری مالی، پیشنهاد می‌شود:

۱-۱- تحلیل‌گران مالی و بازیگران بازار سرمایه در هنگام تحلیل و تصمیم‌گیری به این متغیرها توجه نموده و در بکارگیری گزارشهای مالی برای تصمیمات اقتصادی تأثیر این عوامل را در مطلوبیت گزارشگری مدنظر قرار دهند.

۱-۲- هیئت‌مدیره شرکتها در فرایند حسابداری، پاسخگویی و نشان دادن ایفای مسولیت در مقابل سهامداران از یکطرف و نیاز به تصویب گزارشهای مالی توسط سهامداران و دریافت مفصلاً حساب، باید سعی به رفع موارد اشکال در صورتهای مالی نمایند و در برنامه فعالیت سال‌های آتی، کاهش تعداد بندهای شرط را از جمله اهداف معرفی نمایند تا در آیند موفق به دریافت گزارش حسابرسی با اظهار نظر مطلوب شوند.

۲- سازمان بورس اوراق بهادار در مقام ناظر بر عملکرد شرکتهای پذیرفته شده و در مقام مسول برای حفظ منافع عموم، بر واگذاری سهام سهامداران عمده به دیگر سهامداران بخش خصوصی تاکید نماید ضمن آنکه سهامداران اینگونه شرکتها به هنگام پذیرش سهام تعهد لازم برای واگذاری چنین سهام عمده را نموده‌اند. سازمان بورس باید این وظیفه قانونی را به بطور جدی به اجرا در آورد.

۳- با توجه به این که اندازه مؤسسه حسابرسی بر مطلوبیت گزارشگری مالی تأثیر دارد. وجود مؤسسات حسابرسی کوچک آنهم در شرایطی که اولاً اطلاعات این

مؤسسات جهت اندازه‌گیری مؤسسات و کیفیت کار آنها موجود نبوده ثانیاً نظر به محدودیت تعداد کم شریک و به تبع آن تعداد اندک کارکنان، قابلیت رقابت و ایجاد زمینه شناسایی آنها فراهم نمی‌باشد. پیشنهاد می‌شود مؤسسات حسابرسی با افزایش شرکاء و به تبع آن افزایش کارکنان و یا ادغام با یکدیگر، مؤسسات بزرگتری را بوجود آورند تا زمینه شناسایی کیفیت مؤسسات حسابرسی مستقل براساس توان‌کاری و گزارشگری آنها فراهم بوده تا در افزایش مطلوبیت گزارشهای مالی و شفافیت اطلاعاتی در بازار سرمایه نقش خود را به نحو مناسب‌تری ایفا نمایند.

۴- اگر چه در تحقیق انجام شده روند روبه رشد مالکیت خصوصی ملاحظه گردید، لیکن در عمل بدلیل وجود انحصار فعالیت اقتصادی و تصدی‌گری دولت از یکطرف؛ و جایگزینی شبه دولتی‌ها در دهه ۸۰، در سیاست خصوصی‌سازی محدود، عملاً مالکیت غیر مستقیم در این محدوده نیز با مدیریت دولتی بوده است، ضمن اینکه فضای رقابتی بسیار دشواری را بر فعالیت بخش خصوصی تحمیل نموده است.

۵- با اجرایی شدن لایحه اصل ۴۴ مانع اصلی خصوصی‌سازی رفع گردیده و باید انتظار داشت با به اجرا در آمدن این لایحه، انتقال مالکیت به بخش خصوصی بطور سریع انجام گیرد.

توصیه برای تحقیق‌های آتی

۱- روند رو به رشد مطلوبیت صورتهای مالی در صنایع مختلف یکسان نبوده بطوریکه در این تحقیق ملاحظه شده است، طی سالهای ۷۶-۸۳ در صنایعی که مدیریت دولتی آنها تداوم یافته کمتر به مطلوبیت گزارشگری مالی توجه شده است. با توجه به روند خصوصی‌سازی در اجرای اصل ۴۴ که در سال ۱۳۸۴ شکل گرفته است، مطالعه تأثیر تغییر مدیریت دولتی به خصوصی بر رفع موانع و اشکالات صورتهای مالی که منتج به مطلوبیت گزارشگری مالی می‌شود، مورد پژوهش قرار گیرد.

۲- با توجه به این که در کشورهایی که از بازار سرمایه کارا تر برخوردارند بین قیمت سهام (ارزش بازار) و مطلوبیت گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد. اما براساس نتایج این تحقیق در ایران این فرضیه تأیید نشد که به نظر می‌رسد دلیل عمده آن تأثیرپذیری قیمت سهم از اطلاعات پنهان و وجود درآمدهای استثنائی (رانت)، حذف

و یا ایجاد عوارض) و غیره بوده است، لذا در خصوص اثرات عوامل سودهای استثنائی بر مطلوبیت گزارشگری می‌تواند مطالعات لازم صورت گیرد.

۳- تحقیقات انجام شده در دنیا حاکی از آن است که بین وجود IT در شرکت و مطلوبیت گزارشگری مالی رابطه معنی‌دار وجود داشته است، اما در ایران بدلیل محدودیت استفاده از خدمات کامپیوتری در امور مالی و گزارشگری در سالهای ۷۶ تا ۸۰ عملاً IT در سیستم حسابداری صنعتی بکارگرفته شده است. ضمن آنکه اطلاعات مربوط به استفاده از IT در گزارشگری مالی افشاء نمی‌شود، با این وجود نظر به روند روبه رشد استفاده از IT در سالهای ۱۳۸۳ به بعد، پژوهش رابطه بین استفاده از IT و مطلوبیت گزارشگری مالی می‌تواند سودمند باشد و مورد توصیه قرار گیرد.

۴- روند اقتصاد دولتی یا خصوصی در هر کشور، مالکیت خصوصی سهام در شرکتها را مشخص می‌نماید. در ایران علیرغم سیاست خصوصی‌سازی دهه ۷۰، عملاً سهام به نهادها و واحدهای شبه دولتی واگذار شده است، از طرف دیگر اگر چه طبق مقررات سازمان بورس اوراق بهادار، سهامدار عمده دولتی مکلف به واگذاری سهام به بخش خصوصی شده است، اما عملاً صاحبان سهام عمده (دولتها) و نهادهای عمومی به این الزام قانونی توجه ننموده‌اند، از این رو اطلاعات درصد سهامدار خصوصی در گزارشگری مالی در حد قابل استفاده وجود نداشته و این محدودیت که ضوابط خاصی برای تشخیص مالکیت خصوصی و دولتی در تحقیق وجود نداشته، در این پژوهش مطرح بوده است. نظر به روند گزارشگری مالی در بازار سرمایه و الزام وجود سهام شناور و عرضه سهام به عموم، تغییرات به سوی تغییر مالکیت (از دولتی به خصوصی) در روند گزارشگری مالی می‌تواند مورد پژوهش قرار گیرد.

منابع و مآخذ

منابع فارسی

- آذر، عادل، مومنی، منصور، ۱۳۸۱، آمارو کاربرد آن در مدیریت ج ۱ و ۲، تهران سمت.
- استفان، ایزاک، ۱۳۷۶، راهنمای تحقیق و ارزشیابی در روانشناسی و علوم تربیتی، ج ۱ ترجمه علی دلاور. تهران، نشر ارسباران.
- اسدی ویسه سری، حساس یگانه، یحیی، ۱۳۷۹ تاثیر گزارش حسابرسان مستقل. بر فرآیند تصمیم گیری سرمایه گذاران بلقوه، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- اسکندری، جمشید، هشی عباس، ۱۳۷۵، بررسی تحلیلی اظهار نظر حسابرسان در رابطه با ایرادات و اشکالات مشاهده شده در حسابها و صورتهای مالی شرکتها، دانشگاه شهید بهشتی.
- تقفی، علی، مبانی نظری استانداردهای حسابداری برای واحدهای انتفاعی، فصلنامه بررسی های حسابداری، شماره ۱، ۱۳۷۱، ص ۱۸-۲۹.
- جمشیدی، اسماعیل، قربانی فرید، محمد ابراهیم، ۱۳۷۲، بررسی مشکلات بهره گیری از گزارشهای حسابداری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس، دانشگاه تهران.
- حساس یگانه، یحیی، ۱۳۷۸، تاثیر گزارش حسابرسان مستقل بر تصمیم گیری استفاده کنندگان، رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی.
- حساس یگانه، یحیی، ۱۳۸۲، راهنمای تدوین مقاله، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۱، دانشگاه علامه طباطبایی.
- حساس یگانه، یحیی، وحیدی الیزی، ابراهیم، ۱۳۸۳، برداشت حسابرسان ایرانی از ریسک ذاتی مقاله، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۷، دانشگاه علامه طباطبایی.
- دلاور، علی، ۱۳۷۶، مبانی نظری و علمی پژوهشی در علوم انسانی و اجتماعی، ج ۲، تهران، انتشارات رشد.
- دلاور، علی، ۱۳۷۶، فروش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، ج ۲، تهران، نشر ویرایش.
- سازمان حسابداری، بیانیه مفاهیم بنیادی حسابداری، نشریه شماره ۱۲۱، تهران، ۱۳۷۷.

سازمان حسابرسی، استانداردهای حسابرسی، نشریه شماره ۱۲۴، تهران، ۱۳۸۵.
شریفی، محسن، نظام‌های حسابداری و توسعه حسابداری، فصلنامه بررسی‌های
حسابداری، شماره ۴، ص ۴۹-۳۱.
طیعی، مینا، هشی، عباس، ۱۳۷۲، بررسی دلایل رد یا مشروط شدن گزارشهای
حسابرسی در شرکتها سهامی عام گذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. دانشگاه
شهید بهشتی.

منابع لاتین

- AICPA. (1996). The auditor's report on financial statements. July, 1994. In AICPA Professional Standards, Vol. 2, AU Section 8700. Chicago, IL: CCH, Incorporated.
- Archer, S., P. Delvaile and S. McLeay. (1995). The measurement of harmonisation and comparability of financial statement items: within-country and between-country effects. *Accounting and Business Research* 25.
- ASCPA and ICAA, (1993), "Research Study on Financial Reporting and Auditing-Bridging the Expectation Gap" (Middleton Report), December, para. 6015.
- Accounting Trend & Technique- America Institute of Certified Public Accountant (1980-2001)
- Arashad Abdel-Khalik and Bipin B. Ajinkya, "Empirical Research in Accounting", AAA, (1999)
- Although & etal , 2003, "Enron: A financial Reporting Failare ? "
- Ahmed, M. U., & Kabir, M. H.(1995). External financial reporting as envisaged in Companies Act 1994: A Critical evaluation. *Journal of Business Studies*, Dhaka university, 16(1), 1985.
- Ahmed, K., & Nicholls, D. (1994). The impact of non-financial company characteristics on mandatory disclosure in developing countries: The case of Bangladesh. *The International Journal of Accounting*, 29.
- Ahmed, K., & Courtis, J. K. (1999). Associations between corporate characteristics and disclosure levels in annual reports: A meta-analysis. *British Accounting Review*, 31.

- Archambault, J. J, & Archambault, E. M. (2003). A multinational test of determinants of corporate disclosure. *The International Journal of Accounting*, 38.
- Archambault J, J. & Archambault E, M. (2003); A multinational test of determinates of corporate disclosure, the international Journal of Accounting .No 38.P.174.
- Andreoli, V. and S. Worchel. 1978. Effects of media, communicator, and message position on attitude change. *Public Opinion Quarterly* 42(1):59-70
- Beasley, M. (1996). An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud. *The Accounting Review* 71(4).
- Ball, R., & Foster, G. (1982). corporate financial reporting: A methodological review of empirical research. *Journal of Accounting Research*. (supplement), 20.
- Buzby, S. L. (1974, April). Nature of adequate disclosure. *Journal of Accountancy*.
- Buzby, S. L. (1974, July). Selected items of information and their disclosure in annual reports. *The Accounting Review*, 44(3).
- Buzby, S. L. (1975, Spring). Company size, listed versus unlisted stocks and the extent of financial disclosure. *Journal of Accounting Research*, 13(1).
- Chow, C.W. and A. Wong-Boren, (1991), "Audit Firm and Audit Quality: Some Evidence from Mexico", *The International Journal of Accounting*, Vol. 26, No. 3.
- Craswell, A., J. Francis, and S. Taylor. (1995). Auditor Brand Name Reputations and Industry Specializations, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 20.
- Characteristics and Disclosure Practices for Discretionary Information", *Accounting and Business research*, Vol. 12, No. 46.
- Carol, A., Frost, & Pownall, G. (1994), Accounting disclosure practices in the United States and the United Kingdom. . *Journal of Accounting Research*, 32 (1).
- Cooke, T.E. (1989). Disclosure in the corporate annual reports of Swedish companies *Accounting and Business Research*, 19(74).

- Chau, K. G., & Gray, J. s. (2002). ownership structure and corporate disclosure in Hong Kong and Singapore. *The International Journal of Accounting*, 37.
- Choi, F. D. s. (1973, Autumn). Financial disclosure and entry to the European capital market. *Journal of Accounting Research*.
- Courtis, J. K. (1992). The reliability of prediction-based annual report disclosure studies. *Accounting and Business Research*, 23(89).
- Dopuch, N., M. Gupta, D. Simunic, and M. Stein. (2003). Production Efficiency and the Pricing of Audit Service, *Contemporary Accounting Research*, Vol. 20.
- Dye, R. A. (1990, January). Mandatory versus voluntary disclosures: The cases of financial and real externalities. *The Accounting Review*, 65(1).
- D. Paul Newman, & Evelyn R. Patterson & J. Reed Smith (2005) @The Role of Auditing in Investor protection@ *The Accounting Review*. Vol.80 , No:1, January"
- Francis, J.R., and J. Krishnan, Spring (1999), Accounting accruals and auditor reporting conservatism, *Contemporary Accounting Research*.
- Gay, G., P. Schelluch and A. Baines, (1998), "Perceptions of Messages Conveyed by Review and Audit Report s", *Accounting Auditing and Accountability Journal*, Vol. 11, No. 4.
- Gogoi, P. (2001). Making bad news pay. *Business Week* (September 3): EB24.
- Gerald J. Lobo and Jian Zhou, (2001). "Disclosure Quality and Earnings Management," this paper downloaded your ssrn.
- Hossain, M.A. (2000) An evaluation of the international accounting standards in developing countries; A case study of Bangladesh. An Unpublished Research Report, Faculty of Business Studies, Rajshahi University.
- Inchausti, B.G. (1997). The influence of company characteristics and accounting regulation on information disclosed by spanish firms *The European Accounting Review* 6, (1).
- John E. Cove, (2001). "A review of the empirical disclosure literature: Discussion", the Wharton school, university of Pennsylvania, Philadelphia.

- Karim, A.K.M.W., et al. (1998). Financial reporting in Bangladesh: The regulatory framework, *Journal of Business Administration*. 24 (1 and 2).57-88
- Kinney,W. (2000). *Information Quality Assurance and Internal Control*. Burr Ridge, IL: Irwin/McGraw-Hill.
- Kinney. W.2000 . *Information Quality Assurance and Internal Control*. Burr Ridge, IL.:Irwin/Mc Graw-Hill
- Auditor Switches: An Empirical Study. *Asia-Pacific Journal of Accounting and Economics*, Vol. 10 (Forthcoming).
- Lobo, G.J, & Zhou, J. (2001).f Disclosure quality and earnings management, Paper presented at the 2001 Asia-Pacific Journal of Accounting and Economics Symposium in Hong Kong.
- Murphy, A. B. (1999). Firm characteristics of Swiss companies that utilize International Accounting Standards. *International Journal of Accounting*, 34 (1).
- MD. Piazza and R. Ikalos from PwC and Hayward University— (2002)
- .Molly Mercer .2004. HOW Do investors Assess The Credibility of Management Disclosures? *Accounting Horizons*, Vol.18,No.3, PP. 185-196
- Naser, K., & Nuseibeh, R. (2003). Quality of financial reporting: evidence from the listed Saudi non-financial companies. *The International Journal of Accounting*, 38.
- Owusu-Ansah, S. (1998).The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by the listing companies in Zimbabwe. *International Journal of Accounting*, 33(5).
- Patton, j. and Zelenka, I. (1997). An empirical analysis of the determinants of the extent of disclosure in annual reports of joint stock companies in the Czech Republic. *The European Accounting Review*, 6(4).
- Practice and Conceptual Issues”, working paper, Center for Research in Accounting and Finance, Monash University; 13.
- Reed BJ, Trombley MA, Dhaliwal DS. Demand for audit quality: the case of Laventhol and Horwath’s auditees, *J. Account Audit Finance*2000; 15 (Spring).
- Rebuilding Public Confidence in Financial reporting SSRN, Network Electronic Library, (2004) John Crow, Christian Auburn,...

- Statements- (1979) Association with financial SAS NO53\
SAS NO. 31; SAS No. 48 “Evidential Matter, August (1980)
- Singhvi, S.S., & Desai, H.B. (1971). An empirical analysis of the quality of corporate financial disclosure. *the Accounting Review*, 129 - 138.
- Teoh, S. and T.J. Wong. (1993). Perceived Audit Quality and the Earnings Response Coefficient. *The Accounting Review*, April
- Wallace, R.S.O. (1988). Corporate financial reporting in Nigeria. *Accounting and Business Research*, 18(72).
- Wallace, R.S.O., & Naser, K. (1995). Firm-specific determinants of the comprehensiveness of mandatory disclosure in the corporate annual reports of firms listed on the stock exchange of Hong Kong. *Journal of Accounting and Public Policy*, 14 (2).
- Wallace R.S.O., Naser, K., & Mora, A. (1994). The relationship between the comprehensiveness of mandatory disclosure in the corporate annual reports and firm characteristics in Spain. *Accounting and Business Research*, 25 (97).
- Zubaidah G., Koh, B.E. (1999). Corporate social responsibility disclosure in Singapore, Paper presented in the Third International Conference on Management and International Accounting Issues held in Bangalore, March 25-28.
- Zhen Liu, (2007), “ Fair Disclosure and Investor Asymmetric Awareness in stock Markets,” stony Brood university. This paper downloaded from the SSRN.